

Små forskjeller i betydningen av foreldres utdanning for utvikling av politisk engasjement blant unge i videregående i tre byer i tre land, men det er variasjoner mellom systemer i hvordan det skjer

Thea B. Strømme, postdoktor ved Senter for profesjonsstudier, OsloMet - Storbyuniversitetet

Økning i politisk engasjement blant unge forklares i nesten like stor grad av foreldres utdanning i Bergen, Ghent og Barcelona. I Ghent og Barcelona har skolesystemets organisering betydning for elevenes utvikling av politisk engasjement. Tidlig valg av yrkesfag eller studieforberedende forsterker forskjeller i utvikling mellom de med høyt og lavt utdannede foreldre i Ghent, og forklarer hele sammenhengen mellom foreldres utdanning og engasjement i Barcelona.

I flere år har det vært uttrykt bekymring rundt fallende politiske engasjementet blant unge i vestlige land. Unge mennesker har i flere undersøkelser vist seg å i mindre grad være medlemmer av politiske partier, i mindre grad stemme ved valg og å ha synkende tilitt til politiske organisasjoner (se for eksempel Sloan 2014; DeBardeleben and Pammett 2009). Forskere har i den forbindelse i økende grad fokusert på skolens rolle i utviklingen av politisk engasjement. Antall år med utdanning har vist seg å henge sammen graden av politisk engasjement (se for eksempel Mayer 2011), og måten skolesystemet er organisert på har vist seg å være viktig for hvordan dette fungerer (e.g. Janmaat 2011; Janmaat and Mons 2011). Det er imidlertid knyttet usikkerhet til i hvilken grad skolesystemet faktisk bidrar til denne utviklingen. Enkelte mener det er den sosiale bakgrunnen til elevene som gjør seg gjeldende, og at skolesystemet heller bidrar til å videreføre disse forskjellene enn å påvirke utviklingen (Persson 2013).

Politisk engasjement i tre byer i tre land over tid

For å undersøke i hvilken grad skolesystemet bidrar til en eventuell endring i elevenes politiske engasjement, er det fordelaktig med komparative og longitudinelle data, det vil si data fra flere land og over tid. På den måten kan en både sammenligne ulike skolesystemer, og undersøke endring i politisk engasjement over tid mens elevene er i skolen. Vi har sammenlignet endring i politisk engasjement i løpet av videregående opplæring i tre ulike skolesystemer i tre byer i Europa; Ghent i Belgia, Barcelona i Spania og Bergen i Norge. Vi har undersøkt i hvilken grad foreldrenes utdanningsnivå påvirker utviklingen i de tre byene, og hvorvidt sammensetningen av elever ved skolene har betydning for resultatene.

Nasjonale kontekster kan ha betydning

Det er fordelaktig å sammenligne nettopp disse byene av flere årsaker. Først, ifølge Janmaat og Mons (2011), tilhører disse byene ulike utdanningssystemer. Belgia er en prototype for hva som kalles en 'separasjonsmodell', hvor det er vanlig med 'dumping', og hvor elevene tidlig velger mellom studieforberedende eller yrkesfag. På den andre siden, med lite 'dumping' og et sammenholdt utdanningssystem frem til ganske sent i løpet, kan vi plassere Norges 'individualiserte integreringsmodell'. Mellom disse kan vi plassere Spania, med det

som kalles en 'uniform integreringsmodell'. De ulike systemene varierer også i grad av standardisering, eller det som også kalles territoriell differensiering (Janmaat og Mons 2011). Mens Ghent er en representant for den 'føderale modellen', med stor grad av territoriell differensiering, er Spania en representant for en 'desentralisert modell', der lokale styresmakter har mer kontroll over læreplaner. Norge er en representant for 'samarbeidsmodellen' der det er sterke nasjonale føringer på utvikling av læreplaner.

Foreldres utdanningsnivå kan være viktig på forskjellige måter i ulike systemer

Mer differensierte systemer, som det i Ghent, har vist seg i større grad å videreføre sosiale forskjeller enn andre systemer (Dupriez et al. 2008). Det er dermed mulig dette også gjelder i utviklingen av politisk engasjement. En kan også tenke seg at mer differensierte systemer, som i Ghent og Barcelona, har større variasjon mellom skolene når det gjelder utviklingen av politisk engasjement, og at det motsatte er tilfelle i mer standardiserte systemer, som i Bergen. Det er også mulig at betydningen av om man går på studieforbereende eller yrkesfag er større i et delt system som det i Ghent, men også i Barcelona kan valg av retning påvirke utviklingen av politisk engasjement. I Bergen har vi kun informasjon om de som er i studieforbereende utdanningsprogram, og har dermed ikke undersøkt dette.

Å undersøke endring i politisk engasjement

Vi benytter oss av data samlet inn i prosjektet International Study of City Youth (ISCY) i 2014 og 2016/17 i Ghent, Barcelona og Bergen. Ved å sette sammen en rekke spørsmål knyttet til elevenes politiske engasjement til en indeks målt på begge tidspunkter, kan vi sammenligne hvordan de samme elevene svarte ved første og siste måletidspunkt. Så kan vi undersøke hvordan andre aspekter, som foreldrene utdanningsnivå og elevenes kjønn, påvirker denne endringen.¹ Denne metoden utelukker en del vanlige usikkerhetsmomenter knyttet til statistiske analyser av survey-data.²

Både likheter og forskjeller mellom byer i hva som forklarer økning i politisk engasjement

Resultatene viser at det er en økning i elevenes politiske engasjement fra tiende klasse til siste år på videregående i alle byer, og noe mer i Barcelona enn i de andre byene. Betydningen av foreldres utdanning er bemerkelsesverdig lik i alle byer. I de to byene der dette er undersøkt, er det noen interessante forskjeller knyttet til valg av studieforbereende eller yrkesfag. I Ghent, hvor dette valget skjer tidlig, fant vi at betydningen av å gå på yrkesfag eller studieforbereende for utviklingen i politisk engasjement er avhengig av foreldrenes utdanningsnivå. For elevene med foreldre med høyere utdanning er det en økning i politisk engasjement uavhengig av utdanningsretning, mens elevene med foreldre uten høy utdanning kun har en økning hvis de går på studieforbereende. Dette tyder på at skolesystemet i Ghent, der elevene velger retning tidlig, bidrar til å forsterke forskjeller knyttet til sosial bakgrunn. I Barcelona forklares betydningen av foreldres utdanningsnivå for utviklingen i politisk engasjement med om eleven går på yrkesfag eller studieforbereende. I Norge har vi ikke informasjon om yrkesfagelever det siste året på videregående, og kan dermed ikke undersøke dette.

Segregering og grad av standardisering har betydning

Analysene viser i tillegg noen interessante forskjeller knyttet til segregering. I det mer standardiserte systemet i Norge er det tilnærmet ingen variasjon mellom skolene når det gjelder politiske engasjement og utviklingen av denne, mens det er størst variasjon i Ghent og noe mindre i Barcelona. Hvis vi ser nærmere på de to byene med størst variasjon mellom skolene er det sånn at i Ghent, hvis yrkesfag inkluderes, er sammensetningen av elevene på skolene av betydning for i hvilken grad eleven utvikler høyere grad av politisk engasjement. På skoler med flere elever med innvandrerbakgrunn er det mindre økning i politisk engasjement enn på andre skoler. Inspirert av Janmaat & Mons (2011) knytter vi dette til graden av standardisering i

de ulike systemene. Der læreplaner i større grad fastsettes nasjonalt, kan en tenke seg at det vil være mindre forskjeller mellom skolene i hva elevene får ut av undervisningen, mens der dette fastsettes lokalt vil forskjellene være større. Dette stemmer i stor grad med våre analyser, og forsterkes sannsynligvis av differensieringen i systemene.

Litteratur

DeBardeleben, Joan and Pammett, John H. (2009). *Activating the Citizen: Dilemmas of Participation in Europe and Canada*. London: Palgrave Macmillan

Dupriez, Vincent, Dumay, Xavier, and Vause, Anne (2008). "How Do School Systems Manage Pupils' Heterogeneity?". *Comparative Education Review* 52(2): 245-273.

Janmaat, Jan Germen (2011). "Ability grouping, segregation and civic competences among adolescents". *International Sociology* 26(4): 455-482.

Janmaat, Jan Germen and Mons, Nathalie (2011). "Promoting Ethnic Tolerance and Patriotism: The Role of Education System Characteristics". *Comparative Education Review* 55(1): 56-81

Mayer, Aleksander K (2011). "Does Education Increase Political Participation?" *The Journal of Politics* 73(3): 633-645.

Persson, Mikael (2013). "Review Article: Education and Political Participation". *B.J.Pol.S.* 45: 689-703.

Sloam, James. (2014). "New Voice, Less Equal: The Civic and Political Engagement of Young People in the United States and Europe". *Comparative Political Studies*, 47(5): 663-688.

1. Ved å bruke svarene ved andre måletidspunkt som avhengig variabel i en regresjonsanalyse, og svarene ved første måletidspunkt som uavhengig variabel, kan vi undersøke hvordan andre variabler påvirker endringen mellom de to måletidspunktene.
2. Som usikkerhet knyttet til retningen på årsaksrekkefølgen, og det som kalles uobservert heterogenitet, altså at andre aspekter en ikke har informasjon om påvirker det en undersøger.

NIFU

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education

NIFU tilbyr handlings- og beslutningsorientert forskning til offentlig og privat sektor. Forskningen omfatter hele det kunnskapspolitiske området – fra grunnopplæring, via høyere utdanning til forskning, innovasjon og kompetanseutvikling i arbeidslivet. Instituttet har i tillegg nasjonalt ansvar for produksjon, analyse og formidling av statistikk og indikatorer for det norske FoU- og innovasjonssystemet.

NIFU

PB 2815 Tøyen, NO-0608 Oslo
www.nifu.no | post@nifu.no